

de anlarlar. Cumhur, hibeden rücûu -babanın çocuğuna yaptığı hibe hariç- kural olarak câiz görmemekle birlikte bazı özel durumlarda onlar da rücûa imkân tanır- lar. Meselâ Mâlikîler, kabzin başgışlayan borca batmış olması sebebiyle geciktiril- mesi, malın kabz öncesi başkasına başgış- lanıp teslim edilmesi gibi durumlarda, Şâfiîler ivaz şartlı hibede ivazın yerine getirilmemesi halinde hibeden rücû edil- mesini de câiz görürler.

Fakihler, babanın çocuğuna yaptığı hi- beden başgışlanan mal kabzedilmiş olsa bile dönebileceğini söylerken bunun hak- lı bir sebeple yapılmasının doğru olacağı- nı, aksi bir durumun en azından ahlâken çirkin bir davranış sayıldığını belirtmeyi de ihmal etmezler. Öte yandan babaya, bazı fakihlere göre anne- babaya veya büt- tün usule tanınan bu ayrıcalık bu konuda- ki hadisin (yk. bk.) açık hükmüne dayan- dırıldığı gibi hibenin ve hibeden rücûun, çocuğun eğitimi ve iyiye yönlendirilmesi veya yapacağı hatalı harcamaların önlen- mesi açısından etkili bir yöntem ve tedbir olabileceği açıklamasıyla da savunulur.

BİBLİYOGRAFYA :

Wensinck, *el-Mu'cem*, "vhh" md.; *Müsned*, I, 295; Buḥārî, "Hibe", 12-14, 30, "Veşâyâ", 6; Müslim, "Hibât", 1-2, 6-19; İbn Mâce, "Hibât", 2, 6; Ebû Dâvûd, "Büyû", 81, 83; Tirmizî, "Ve- şâyâ", 5, "Büyû", 62; Abdürrezzâk es-San'ânî, *el-Muşannef*, IX, 105; İbn Hazm, *el-Muḥallâ*, Kahire 1390/1970, X, 66-160; Şirâzî, *el-Mühez- zeb*, I, 446-448; Serahsî, *el-Mebsûṭ*, XII, 47-108; Kâsânî, *Bedâ'î*, VI, 115-134; İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, II, 274-279; İbn Kudâme, *el-Muğ- nî*, Kahire 1389/1969, VI, 41-72; Osman b. Ali ez-Zeylaî, *Tebyinü'l-hakâ'ik*, Bulak 1313, V, 91-105; Abdullah b. Yûsuf ez-Zeylaî, *Naşbü'r-râye*, Riyad 1393/1973, IV, 120-129; Heysemî, *Mec- ma'u'z-zevâ'id*, IV, 153; Süyûtî, *el-Eşbâḥ ve'n- nezâ'ir* (nşr. M. el-Mu'tasim-Billâh), Beyrut 1407/ 1987, s. 471, 722-723; Haccâvî, *el-İknâ*, Bey- rut, ts. (Dârü'l-Ma'rife), III, 29-46; Remlî, *Nihâ- yetü'l-muḥtâc*, Kahire 1386/1967, V, 404-425; Hamevî, *Ğamzû 'uyûnî'l-beşâ'ir*, Beyrut 1985, III, 86-87; Şevkānî, *Neylû'l-evṭâr*, V, 391-393; İbn Abidin, *Reddû'l-muḥtâr* (Kahire), V, 687- 711; Ali Haydar, *Dürrü'l-hükkâm*, II, 608-748; Mecelle, md. 55, 57, 833-880; Cevâd Ali, *el-Mu- faşşal*, V, 617; Siddîk Muhammed el-Emîn ed- Darîr, *el-Ğarav ve eşeruhû fi'l-ukûd fi'l-fikhi'l-İslâmî*, Kahire 1386/1967, s. 523-534; Neẓih Hammâd, *el-Hıyâze fi'l-ukûd fi'l-fikhi'l-İslâmî*, Dimaşk 1398/1978, s. 143-151; Cemâleddin Tâhâ el-Akıl, *'Akdü'l-hibe beyne'l-fikhi'l-İslâmî ve'l-ğânûnî'l-medenî*, Kahire 1978; Subhî Mah- mesânî, *en-Nazarıyyetü'l-âmmeh li'l-mucebât ve'l-ukûd fi'ş-şer'atü'l-İslâmiyye*, Beyrut 1983, s. 270-273; Zühaylî, *el-Fikhü'l-İslâmî*, V, 5-36; a.mlf., *el-'Ukûdû'l-müsemmat*, Dimaşk 1987, s. 136-159; Abdulkadir Şener, *İslâm Hukukun- da Hibe*, Ankara 1984; Abdülcelîl el-Kareşâvî, *Dirâsât fi'ş-şer'atü'l-İslâmiyye*, Bingazi 1995, s. 247-372; Y. Linat de Bellefonds, "Hiba", *El'* (İng.), III, 350-351.

ALİ BARDAKOĞLU

HİBETULLAH b. SELÂME

(هبة الله بن سلامة)

Ebü'l-Kâsım Hibetullah b. Selâme
b. Nasr b. Ali el-Bağdâdî
(ö. 410/1019)

Tefsir, hadis ve nahiv âlimi.

Bağdat'ta doğdu. İbn Selâme künyesiye- le de anılan Hibetullah'ın tahsilini Bağ- dat'ta tamamladığı anlaşılmaktadır. Kı- raat ilmini Zeyd b. Ebû Bilâl'den öğren- di. Başta Ebû Bekir el-Katîl olmak üzere birçok hocanın dersine devam ederek hadis dinledi. İyi bir öğrenim gördükten sonra kıraat, tefsir ve hadis alanlarında belli bir seviye kazandı. Bağdat'ta Man- sûr Camii'nde çeşitli dersler okuttu ve öğ- renci yetiştirdi. Öğrencileri arasında Ebü'l- Hasan Ali b. Kâbis et-Tâbisî, kızından to- runu olan muhaddis Ebû Muhammed Rızkullah et-Temîmî ve Ebû Nasr el-Had- dâdî gibi âlimler bulunmaktadır.

Muhtemelen küçük yaştan itibaren göz- leri görmeyen ve güçlü bir hâfizaya sahip olan İbn Selâme muhtelif tefsir rivayet- lerini ezbere bilen bir müfessirdi. Onun tefsirle ilgili doksan beş rivayeti bulundu- ğu, âma olması sebebiyle eserlerini öğ- rencilerine ezberden yazdırdığı, ancak ba- zı tefsir rivayetlerini birbirine karıştırdığı zikredilmektedir (Mustafa Zeyd, I, 368). 9 Receb 410'da (10 Kasım 1019) vefat eden Hibetullah b. Selâme Mansûr Camii mezarlığına defnedildi.

Eserleri. 1. *en-Nâsiḥ ve'l-mensûḥ (en-Nâsiḥ ve'l-mensûḥ mine'l-fi'l-Kur- 'ân, en-Nâsiḥ ve'l-mensûḥ min kitâbil- lah)*. İbn Selâme'yi şöhrete kavuşturan bu eserde pek çok âyetin mensuh oldu- ğu, bazı âyetlerin ise bir kısmının neshe- dildiği ileri sürülmektedir. Müellifin fay- dalandığı, aralarında Muhammed b. Sâib el-Kelbî ile Mukâtîl b. Süleyman gibi riva- yetine güvenilmeyen kimselere ait eser- lerin de bulunduğu kaynakları senedle- riyle birlikte kitabın sonunda topluca ve- rip metin kısmında haberleri senedsiz kaydetmesi, bunların sahih olanları ile ol- mayanlarını ayırt etmeyi imkânsız hale getirmiş, bu karışıklık kitabın değerini dü- şürdüğü gibi müellifin ciddi şekilde eleş- tirilmesine de sebep olmuştur (Subhî es- Sâlih, s. 266-267, 271; Mustafa Zeyd, I, 368). Çeşitli baskıları bulunan eser (me- selâ bk. Kahire 1310, 1379/1960, 1967) ay- rıca Zühayr eş-Şâviş ile Muhammed Ken-

'ân (Beyrut 1404/1984, 1406/1986) ve Mû- sâ Bennây Avân el-Alîlî'nin (Beyrut 1989) tahkikleriyle neşredilmiştir. *en-Nâsiḥ ve'l-mensûḥ*, Yemen Zeydî imamların- dan Mehdi-Lidîfillâh Muhammed b. Mu- tahhar b. Yahyâ (ö. 728/1328) tarafından *'Ukûdû'l-îkyân fi'n-nâsiḥ ve'l-men- sûḥ mine'l-Kur-'ân* adıyla manzum ha- le getirilmiştir (*İzâhu'l-meknûn*, II, 114; Sezgin, I, 48). Nüveyhiz'in bu manzum eserle İbn Selâme'nin asıl eserini aynı ki- tap olarak kaydetmesi (*Mu'cemû'l-mü- fessirîn*, II, 710) doğru değildir. 2. *en-Nâ- siḥ ve'l-mensûḥ mine'l-hadîs* (yazma nüshaları için bk. Ziriklî, VIII, 72). 3. *el- Mesâ'ilü'l-mengûre*. Nahivle ilgili olan bu eserin herhangi bir nüshasına henüz rastlanmamıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Hatib, *Târîhu Bağdâd*, XIV, 70; Yâkût, *Mu- cemû'l-üdeba'*, XIX, 275-276; Zehebî, *Ma'rife- tü'l-kurrâ* (Altıkulaç), II, 721-722; Safedî, *Nek- tû'l-himyân* (nşr. Ahmed Zekî Bek), Kahire 1329/ 1911, s. 302; İbnü'l-Cezerî, *Ğayetü'n-nihâye*, II, 351; Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'ât*, II, 323; Dâvû- dî, *Ṭabaḳâtü'l-müfessirîn*, II, 347-348; Keşfü'z- zunûn, II, 1920-1921; Serkis, *Mu'cem*, I, 120; Brockelmann, *GAL*, I, 205; *Suppl.*, I, 335-336; *İzâhu'l-meknûn*, II, 114; *Hedıyyetü'l-ârifin*, II, 504; Ziriklî, *el-A'lam*, VIII, 72; Kehhâle, *Mu'ce- mû'l-mü'ellifin*, V, 110; XIII, 138; Sezgin, *GAS*, I, 47-48; C. Avvâd, *Akdemû'l-maḥtûṭâtü'l-Ara- biyye*, Bağdad 1982, s. 233; Mustafa Zeyd, *en- Nesh fi'l-Kur-'ânî'l-Kerîm*, Mansûre 1408/1987, I, 328, 356-368; Nüveyhiz, *Mu'cemû'l-müfessi- rîn*, II, 710; Subhî es-Sâlih, *Mebâhiş fi 'ulûmü'l- Kur-'ân*, Beyrut 1968, s. 266-267, 271, 273; Cez- zâr, *Medâḥillü'l-mü'ellifin*, II, 697-698; Sâlihiyye, *el-Mu'cemû'ş-şâmil*, III, 195.

MURAT SÜLÜN

HİBRÎ, Abdurrahman Efendi

(ö. 1069/1659)

Osmanlı tarihçisi,
âlim ve şair.

1012 yılı Zilhiccesinde (Mayıs 1604) Edir- ne'de doğdu. Babası, Edirne'nin tanınmış müderrislerinden Salbaş İakabıyla meş- hur Habbazzâde Hasan Efendi'dir. Ab- durrahman Efendi babasına nisbetle Sal- başzâde olarak da anılır. Edirne'de başla- yıp İstanbul'da devam ettiği tahsilini ta- mamladıktan sonra mülâzemet alarak müderris olmaya hak kazandı. Bilinen ilk görevi Edirne'de Emîr Kadı Medresesi'n- deki müderrisliğidir. 1046'da (1636-37) Dimetoka'da Oruç Paşa Medresesi, üç yıl sonra Edirne'deki İbrâhim Paşa, 1052 Zil- kadesinde (Şubat 1643) Sarâciye, aynı yıl

Emîniye, bir yıl sonra Taşlık, iki yıl sonra da Eski cami, 1655'te Üç Şerefeli medreseleri, 1658'de Edirne Dârülhadisî müderrisliklerine getirildi. Ertesi yıl vefat eden Hibrî Efendi Edirne'de Yıldırım semtindeki aile mezarlığına defnedildi.

Şeyhî'nin *Vekâyiu'l-fuzalâ*'sında Abdurrahman Efendi'nin biyografisi müstakil bir başlık altında yer almamakla birlikte, kardeşi Salbaşzâde Abdülkadir Efendi'nin hayatı anlatılırken onun görev yerleriyle Abdurrahman Efendi'nin görev yerlerinin birbirine karıştırıldığı dikkati çekmektedir. Nitekim Şeyhî, Abdülkadir Efendi'nin biyografisini verirken Abdurrahman Hibrî'nin görev yerlerini sayar (*Vekâyiu'l-fuzalâ*, I, 426-427); ayrıca Tokat, Tire ve Karinâbâd kadılıklarına getirildiğini de zikreder. Abdülkadir Efendi'den söz ederken zikrettiği kadılıklara eserinin başka yerlerinde (a.g.e., I, 654, 655) Abdurrahman Efendi'nin tayin edildiğini yazması bu karışıklığı ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bazı araştırmacılar, Şeyhî'nin Abdülkadir Efendi'nin vefat tarihi olarak verdiği 1087 (1676) yılını Abdurrahman Hibrî'nin ölüm tarihi kabul etmişlerdir. Halbuki Osman Nuri Peremeci'nin tesbit ettiği mezar taşlarında Abdurrahman Efendi'nin vefat tarihi 1069 (1659), Abdülkadir Efendi'ninki ise 1087 (1676) olarak kayıtlıdır (*Edirne Tarihi*, s. 139).

Eserleri. 1. *Enisü'l-müsâmirîn.** 1046 (1636) yılında yazılmış olup Edirne tarihini konu alır. Edirne'nin sadece tarihinden değil yapılarından topografyasından ve burada yetişen önemli şahsiyetlerden de söz edilen eser üzerinde Sevim İlgürel tarafından doktora çalışması yapılmıştır (1972, İÜ Ed.Fak.). **2. *Defter-i Ahbâr*** (*Defter-i Ahbâr-ı Kânûn-ı Şehinşâh-ı Pâdişâh-ı Âlem-penâh-ı Âli Osmân ve Vüzerâ ve Mevâliyân*). "Defter" adı altında altı bölümden ve bir hâtimeden oluşan muhtasar bir Osmanlı tarihidir. Birinci defter, çok kısa olarak Osman Bey'den I. Ahmed'e kadar on dört padişah dönemindeki olayları, ikinci defter I. Mustafa ile II. Osman, üçüncü defter IV. Murad, dördüncü defter Sultan İbrahim devri olaylarını, beşinci defter kuruluştan Gürcü Mehmed Paşa'ya (1651) kadar sadrazamlık yapmış olanların, altıncı defter ise şeyhülislâmların biyografilerini ihtiva etmektedir. Hâtime kısmında müellif, Osman Gazi'den kendi zamanına kadar vezirlik, şeyhülislâmlık yapmış; İstanbul, Mısır ve Halep kadılıklarında bulunmuş kimselerin cetveller halinde isimlerine yer vermektedir. Özellikle IV. Murad ve Sultan İbrahim dönemleri için önemli bir kaynak olan *Defter-i Ahbâr*'ın iki yazma nüshası Beyazıt Devlet Kütüphanesi ile (Veliyyüddin Efendi, nr.

Abdurrahman Hibrî Efendi'nin *Menâsik-i Mesâlik* adlı eserinin iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Lala İsmâil, nr. 104)

2418) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde (TY, nr. 2631) bulunmaktadır. **3. *Târih-i Feth-i Revân*.** IV. Murad'ın 1635 yılında yaptığı Revan Seferi'ne ve fethine dair olan eserin bir nüshası Edirne Selimiye Kütüphanesi'ndedir (Bâdî Efendi, nr. 1667). **4. *Târih-i Feth-i Bağdâd*.** Aynı padişahın 1638'de gerçekleştirdiği Bağdat Seferi ve fethiyle ilgili olup bir nüshası *Târih-i Feth-i Revân*'la birlikte Edirne Selimiye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Bâdî Efendi, nr. 1667). **5. *Hadâiku'l-cinân*.** *Muhâdarât**a dair bir eserdir. 1040 (1630-31) yılında yazılan eserin bir nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Revan Köşkü, nr. 1068). **6. *Menâsik-i Mesâlik*.** Hibrî'nin 1632'de gerçekleştirdiği hac yolculuğuyla ilgili eseridir. On bab ve bir tetimmeden oluşan *Menâsik*'in birinci babında Edirne'den Şam'a kadar olan menziller, ardından Şam'dan Antakya'ya kadarki dönüş yolu ve buralardaki tarihî eserlerle mimari âbideler hakkında bilgi verilmiş, ikinci babda Şam-Mekke arasındaki menzillerden, üçüncü babda hac yolculuğu sırasında İstanbul, Anadolu ve Hicaz'da

Abdurrahman Hibrî Efendi'nin *Defter-i Ahbâr* adlı eserinin ilk iki sayfası (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 2418)

meydana gelen olaylardan, dördüncü ve beşinci bablarda Beytullah'tan ve Mes-cid-i Harâm'dan, altıncı babda Kâbe'de okunacak dualardan, yedinci babda Mes-cid-i Nebevî'yi inşa ve tamir ettirenlerden, sekizinci babda haccin nasıl yapılacağından, dokuzuncu babda hac esnasında okunacak dua ve sûrelerden, onuncu babda Hz. Peygamber'in kabrini ziyaret âdâbından bahsedilmekte; tetimme kısmında ise Hicaz'da bulunduğu sırada yazdığı bir manzume yer almaktadır. Bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan eser (Lala İsmâîl, nr. 104'te kayıtlı mecmuanın içinde vr. 87^b-149^a) Sevim İlgürel tarafından yayımlanmıştır (TED, sy. 6 [1975], s. 111-128; TD, sy. 30 [1976], s. 55-72; sy. 31 [1977], s. 147-162). 7. *Riyâzû'l-ârifîn fi'l-eḥâdisi'l-erbaîn*. İranlı şair Hüseyin Vâiz-i Kâşifi'nin *Risâletü'l-'aliyye fi'l-eḥâdisi'n-nebeviyye* adlı kırk hadisle ilgili Farsça kitabının Türkçe tercümesidir. Hibri'nin bu iki dile vukufunu gösteren *Riyâzû'l-ârifîn*'in bir nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (TY, nr. 601).

Hibri mahlasıyla kaleme aldığı şiirleri ve bazı manzum tarihleri bulunan Abdurrahman Efendi'nin bir divançesinden ve namaz vakitlerine dair bir risâlesinden söz edilmekteyse de (Osmanlı Müellifleri, III, 98) bunlar henüz ele geçmemiştir.

IV. Mehmed devri âlimlerinden Bostanzâde Damadı diye anılan Salbaşzâde Feyzullah Efendi, Abdurrahman Hibri Efendi'nin oğlu olup o da dedesi ve babası gibi çeşitli yerlerde müderrislik yapmış ve 1712 yılında vefat etmiştir (Şeyhî, II-III, 353).

BİBLİYOGRAFYA :

Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 737; Şeyhî, *Vekâyü'l-fuzalâ*, I, 339, 343, 426-427, 654, 655; II-III, 76, 149, 353; Flügel, *Handschriften*, II, 259-260; Osmanlı Müellifleri, III, 97-98; Osman Nuri Peçemeci, *Edirne Tarihi*, İstanbul 1939, s. 130-132, 139, 167-168, 252-253; TCYK, s. 111-114; Levend, *Gazavatnâmeler*, s. 111; a.mlf., *Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 383-384, 411-412; Tayyib Gökbilgin, "Tarihimizde Edirne'nin Mevkii ve Tarihçileri", *Üniversite Haftası: Edirne Konferansları*, İstanbul 1958, s. 57-58; a.mlf., "Edirne Hakkında Yazılmış Tarihler ve Enisü'l-müsâmirîn", *Edirne: Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı*, Ankara 1965, s. 81-117; Karatay, *Türkçe Yazmalar*, II, 276; Babinçer (Üçok), s. 234-236; Abdülkadir Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, İstanbul 1991, s. 115, 240-242; Rıdvan Canım, *Edirne Şairleri*, Ankara 1995, s. 319-320; Sevim İlgürel, "Hibri'nin Enisü'l-müsâmirîn'i", *GDAAD*, sy. 2-3 (1974), s. 137-158; V. L. Ménage, "Hibri", *EP* (Fr.), III, 362-363.

SEVİM İLGÜREL

HİBRÎ, Ali Efendi

(ö. 1083/1672 [?])

Osmanlı âlimi.

Kütahya'da doğdu. Babasının adı Mustafa, dedesinin Pîr Mehmed olup Bülbülzâde lakabı ve Kütahyevî nisbesiyle de anılır. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Tahsilini tamamladıktan sonra kendi isteğiyle Eğriboz adasının güneyindeki Kızıllıhisar (Karistos) kasabasına yerleştiği ve orada vefat ettiği nakledilir. Ölüm tarihi bazı kaynaklarda 1072 (1662) olarak verilmişse de (*Hediyetü'l-ârifîn*, I, 760; Kehhâle, VII, 241) bu doğru değildir. *Hediyetü'l-Hibri* adlı eserinin sonunda kitabını 1083 (1672) yılında tamamladığını belirttiğine göre Bursalı Mehmed Tâhir'in verdiği tarih (1080/1670'ten sonra) isabetli olmalıdır (Osmanlı Müellifleri, I, 279).

Özellikle fıkıh ve kelâm sahalalarında geniş bir birikime sahip bulunan müellif, döneminin genelde ders verme faaliyetine önem verip eser yazmayan diğer âlimlerin aksine muhtelif kitaplar kaleme almıştır. Çeşitli konulardaki hacimli eserlerinin incelenmesinden, Hibri'nin sağlam bir medrese kültürü aldığı ve dinî konularda halkın daha fazla bilgilendirilmesi için büyük çaba sarfettiği anlaşılmaktadır. Ali Hibri Efendi ilmiyal türünde eserlere ağırlık vermiş, ayrıca bazı Arapça eserleri de Türkçe'ye çevirmiştir. Öte yandan eserlerinde ele aldığı konuları etraflı bir şekilde inceleme metodunu tercih etmiş, bazı eserlerini daha sonra genişletmiş ve şerhetmiştir.

Eserleri. 1. *Hadikatü'l-fukahâ fi'l-fetâvâ*. Müellif bu eserini *Telhîsü'l-fetâvâ* adıyla şerhetmiştir. Bursalı Mehmed Tâhir, bu şerhin beş cilt halindeki bir nüshasının Manastır Kütüphanesi'nde bulunduğunu kaydeder (a.g.e., I, 279). İsmâîl Paşa'nın *el-Evfâ fi telhîsi'l-Fetâvâ* adıyla kaydettiği eser de (*Hediyetü'l-ârifîn*, I, 760) bu olmalıdır. 2. *el-'Ukûd'd-dürriyye fi şerhi Ferâizi'l-Hibriyye*. Müellifin ferâizle ilgili olarak telif ettiği metin üzerine yaptığı Arapça bir şerhtir (Beyazıt Devlet Ktp., Beyazıt, nr. 2640). 3. *Zuhrü'l-âhire*. İbrâhim el-Halebî'ye ait *Mülteka'l-eḥḥur*'un genişletilmiş Türkçe bir tercümesi olup çeşitli yazma nüshası bulunmaktadır (meselâ bk. Süleymaniye Ktp., Serez, nr. 945; Beyazıt Devlet Ktp., Beyazıt, nr. 7884). 4. *Münyetü'l-âbidîn*. Molla Fenârî'nin Şû-

râtü's-şalavât adıyla tanınan birkaç varaklık risâlesinin Türkçe şerhidir. Tahâret ve namaz konularını içeren eser bir mukaddime, on yedi bab ve bir hâtimeden oluşmaktadır (Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Efendi, nr. 949). 5. *el-Minhâcû'l-Muhammedî ve't-tarîku'l-Ahmedî*. İslâm dininin esaslarıyla ilgili Arapça bir eserdir (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 1926). Genel dinî bilgileri ve Ehl-i sünnet akaidini ihtiva eden eser üzerine müellifi tarafından *Hediyetü'l-Hibri fi tercemeti'l-Minhâcî'l-Muhammedî* adıyla Türkçe bir şerh yazılmıştır. İlk bölümlerinde şer'î deliller, akıl, taklit ve bid'at kavramlarına yer verilen şerhte dokuzuncu bölümde Sünnî akaid bahisleri, daha sonraki bölümlerde tahâret ve namaz gibi konular, son bölümde ise ahlâkî meseleler ve insanî hasletler anlatılmaktadır (müellif hattı nüshası için bk. Süleymaniye Ktp., Hamidiye, nr. 581). 6. *Zuhrü'l-masîr*. Akaid konularını açıklayan Türkçe manzum bir risâledir (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 1077/2, vr. 67-107). 7. *Şifâü'l-ebdânî'l-merdâ fi sirri menâfii'l-Kur'ânî's-şerîf ve'l-esmâi'l-hüsnâ. ed-Dürü'n-naẓîm ve el-Berku'l-lâmi'* gibi Kur'an âyetlerinin faziletine dair kitaplardan faydalanılarak hazırlanmış Türkçe bir eserdir. Esmâ-i hüsnâyı ihtiva eden âyetlerin okunması halinde bunların hastalıkları iyileştireceği hususunu ele alan eser bir mukaddime ile iki bölümden oluşmaktadır. Kitabın sonuna Hz. Peygamber'in bazı duaları eklenmiştir (birçok yazma nüshası arasında bk. Süleymaniye Ktp., Hamidiye, nr. 178; Şâzelî Tekkesi, nr. 99; Beyazıt Devlet Ktp., Beyazıt, nr. 1272). 8. *Fevâid-i Hibriyye*. Veba ile ilgili Türkçe bir risâledir (Süleymaniye Ktp., Serez, nr. 2757). 9. *Tuḥfetü't-tullâb*. Arapça küçük bir risâledir (Âtîf Efendi Ktp., nr. 2515).

Ali Hibri Efendi'ye ayrıca *Zübdetü'l-fiker fi ziyâreti seyyidi'l-beşer*, hac menâsikine dair *Nebzetü'l-menâsik* ve *Şerh-i Hadîs-i Erbaîn* adlı eserler nisbet edilmektedir (Osmanlı Müellifleri, I, 279).

BİBLİYOGRAFYA :

Osmanlı Müellifleri, I, 278-279; Bursalı Mehmed Tâhir, "Terâcim-i Ahvâl: Hibri Ali Efendi", *SM*, VII/159 (1326), s. 39; a.mlf., "Terâcim-i Ahvâl: Hibri Ali Efendi", *SR*, IX/209 (1330), s. 10-11; *Hediyetü'l-ârifîn*, I, 760-761; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/2, s. 495, 546-547; a.mlf., *İlmiye Teşkilâtı*, s. 237; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, VII, 241-242; Karatay, *Türkçe Yazmalar*, I, 37, 85, 141.

M. SAİT ÖZERVARLI